

Posudek disertační práce Mgr. Thomase Rechbergera na téma „Návrat insolvenčního práva - Průzkum k postavení insolvenčních věřitelů v českém a rakouském právu, zároveň příspěvek k insolvenčnímu organizačnímu právu“.

Práci předloženou k oponentuře je možno hodnotit jako velmi solidní dílo snažící se zachytit danou problematiku - postavení insolvenčních věřitelů - v celé její šíři, a to jak z hlediska časového (míněn tím především historický vývoj jednotlivých institutů insolvenčního práva), tak z hlediska teritoriálního, kde autor poukázal na shodné prvky i odlišnosti v zákonné úpravě dané právními předpisy obou zemí. Je třeba vyzdvihnout jeho zacházení s odbornou literaturou, jež se z povahy věci jevila v potřebném rozsahu dostupnou především ve vztahu k rakouskému konkursnímu právu a k českému zákonu o konkursu a vyrovnání, zatímco relevantní diskuse nad problémy vzešlými z insolvenčního zákona odráží skutečnost, že tento zákon nabyl účinnosti až 1. ledna 2008, takže kvalifikované úvahy jsou buď spíše akademické povahy (v očekávání věci příštích), nebo odrážejí, stejně jako judikatura, především situaci dopadající na počáteční fázi insolvenčního řízení. Při vědomí toho, jak kusé jsou zatím informační zdroje vykládající insolvenční zákon, lze vyjádřit drobné politování nad tím, že stranou autorova zájmu zůstala díla Mgr. Mlejnkové (Praktický průvodce insolvenčním řízením - Dashöfer Holding) a Mgr. Kozáka (Jan Kozák, Petr Budín, Alexandr Dadam, Lukáš Páchl - Insolvenční zákon a předpisy související, ASPI, a. s.).

Vyjdeme-li z toho, že dílo, přes svůj jistě kvalitní historický exkurs, by mělo sloužit hlavně jako jeden z myšlenkových podkladů při debatách nad způsoby řešení situací vzešlých z aplikace novelizovaného práva (jako recenzent se proto zaměřuji především na pasáže týkající se insolvenčního zákona), je namístě ocenit, že autor tam, kde aktuální diskuse je dosud v plenkách, se nebojí říci vlastní názor, jenž je zhusta podložen fundovanou znalostí příslušné úpravy. Jeví se pak logickým, že při takto zvoleném přístupu k věci může být pro autora někdy poněkud obtížné si všechny své postoje vždy zcela obhájit, nicméně pokládám za správné, že Mgr. Rechberger se neomezil toliko na popis zjištěného stavu věci, ale v dílčím rozsahu, tam, kde to koncepce díla umožňovala, svůj náhled na danou problematiku čtenářům zpřístupnil. I když práce přesahuje 270 stran textu, nelze mít totiž pochyb o tom, že měl-li by se autor věnovat všem významným aspektům týkajícím se postavení insolvenčních věřitelů, ani uvedený objem díla by k naplnění takového záměru zdaleka nepostačoval. Samostatný rozbor by si přitom zcela jistě například zasloužila úprava předběžného opatření podle § 100 IZ (viz str. 80) stran možnosti uložit osobě oprávněné za dlužníka jednat, aby složila do úschovy přiměřenou částku na náhradu škody, neboť taková povinnost by měla být splněna hned, zatímco k definitivnímu přezkoumání důvodnosti takového požadavku lze přistoupit až výrazně později, obvykle po skončení insolvenčního řízení.

Byť tedy existenci některých problémů spojených s výkladem insolvenčního zákona či jeho aplikací autor toliko zmínil, popř. bez hlubšího rozboru nastínil svůj názor na věc či se bez dalšího ztotožnil se závěry vyslovenými v některém z komentářů insolvenčního zákona či odborných článků, v jiných případech Mgr. Rechberger naopak citované autory vhodným

způsobem doplnil, např. v pasáži týkající se složení věřitelského výboru, kde lze jako pro insolvenční řízení podnětné hodnotit zamyšlení nad možným pozitivním přínosem specializovaných zástupců insolvenčních věřitelů v tomto věřitelském orgánu (str.104). Rovněž tak stojí za povšimnutí solidní úvaha o dohlédací a rozhodovací činnosti insolvenčního soudu (str. 154), jakož i pojednání o tom, co se rozumí společným zájmem věřitelů (str. 269).

K autorově polemice s institutem zálohy na náklady insolvenčního řízení, resp. s jeho pochybnostmi o tom, zda má insolvenční soud vždy její úhradu v plné výši 50.000,-Kč vyžadovat (str. 47), lze odkázat na mezitím akceptované závěry soudů, že tam, kde je spolu s insolvenčním návrhem podáván návrh na oddlužení, se jeví i záloha ve výši 20.000,-Kč nepřiměřeně vysokou (usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. září 2008 sp.zn. KSBR 40 INS 2487/2008, 2 VSOL 119/2008-A, jež bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 22/2010).

Autor správně pochopil, jaké požadavky se kladou na insolvenční návrh a jeho přílohy, jakož i jaký má být postup soudu, pokud navrhovatel těmto nárokům nedostojí (str. 255), popř. za jakých podmínek lze o řádném návrhu meritorně rozhodnout bez jednání (str. 259). Byť nejsou v této souvislosti citována žádná soudní rozhodnutí, možno mít za to, že autor se ve svých závěrech s konstantní judikaturou nijak podstatně nerozchází, ba právě naopak. Dospěl-li autor k tomu, že je třeba bez dalšího odmítnout vadný návrh, hlásí se tím k závěrům plynoucím z usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. března 2008 sp. zn. KSPL 20 INS 437/2008, 1 VSPH 5/2008-A, jež bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 11/2009. Zmiňuje-li naopak v případě absence příloh nutnost nejprve vyzvat věřitele k doplnění návrhu, a teprve nestane-li se tak, odmítnout-jej, akceptuje postoj téhož soudu vyjádřený v usnesení ze dne 31. března 2008 sp. zn. KSUL 43 INS 384/2008, 1 VSPH 7/2008-A, které bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 12/2009.

Je možné do jisté míry polemizovat s autorovým tvrzením, že v insolvenčním zákoně obsažená ustanovení o konečné zprávě a rozvrhu odpovídají staré úpravě (míněna úprava podle zákona o konkursu a vyrovnání - viz str.79). Jeden z rozdílů spočívá již v tom, že podle nové úpravy (§ 302 odst. 3 IZ) musí konečná zpráva vyústit ve vyčíslení částky, která má být rozdělena mezi věřitele, včetně jejich označení a údaje o výši jejich podílů na ní, zatímco předchozí zákon toto ponechával výlučně až rozvrhovému usnesení. Nelze proto bez dalšího přiznat relevanci výhradě, že čeští věřitelé oproti věřitelům rakouským mohou nyní brojit proti rozvrhovému náhledu insolvenčního správce až v odvolání proti rozvrhovému usnesení (str. 98). Podle dřívější úpravy bylo možné v rozvrhu zapřít pohledávky za podstatou, nestalo-li se tak již dříve, nyní však insolvenční zákon předpokládá, že problematika pohledávek za podstatou i pohledávek jim na roveň postaveným bude vyřešena ještě před rozvrhem.

Ačkoliv se recenzent zaměřil, jak již avizováno, zejména na pojednání týkající postavení věřitelů dle insolvenčního zákona, neodpustí si poukázat na dílčí nepřesnost stran vlivu konkursních věřitelů na výběr správce konkursní podstaty, neboť nesdílí autorův závěr, že odepření takovéto možnosti jednotlivým věřitelům či jejich orgánům bylo v rozporu s dikcí zákona o konkursu a vyrovnání. Naopak, koncepce onoho předpisu stála právě na tom, že to byl výlučně soud (soudce dle rozvrhu práce řešící dané konkursní řízení), kdo konkursního správce do funkce ustavil a také za toto své rozhodnutí byl odpovědný. Autor se zde při svém uvažování zjevně inspiroval novou úpravou (str.113), což by vysvětlovalo i drobnou

formulační nepřesnost v další pasáži nazvané „Nucená soudní opatření“ (str. 150), kde dochází k záměně v pojmosloví, neboť insolvenčního správce vydává za správce konkursní podstaty, o němž je jistě řeč vzhledem k tomu, že daná stat' se evidentně vypořádává se zákonem o konkursu a vyrovnání. Jeho následné pojednání o postavení věřitelského výboru (str. 149) však svědčí o tom, že je se zněním zákona o konkursu a vyrovnání dobře obeznámen a jeho orientace v dané oblasti nadstandardní. Snad jen pro úplnost by bylo možné v této souvislosti k autorově povzdechnutí nad absencí soudní judikatury stran problematiky uspokojování pohledávek za podstatou dle zákona o konkursu a vyrovnání (str. 152) odkázat na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. ledna 2007, sp. zn. 15 Cmo 178/2007, jež bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 35/2009, dle kterého „kritéria uvedená v ustanovení § 32 odst. 1 ZKV má správce konkursní podstaty respektovat i tehdy, uspokojuje-li v průběhu konkursu pohledávky uvedené v ustanovení § 31 odst. 1 ZKV. Při rozhodování, zda v průběhu konkursního řízení uhradí pohledávky uvedené v § 31 odst. 1 ZKV, proto správce konkursní podstaty musí vždy zvažovat (podle stavu zpeněžení), zda takovou úhradou neohrozí uspokojení pohledávek podle § 32 odst. 1 ZKV“.

Autor správně postihl rozdíl mezi oběma úpravami českého práva spočívající v tom, že oprávnění navrhnout odvolání či zproštění insolvenčního správce funkce již nemohou jednotliví věřitelé, nýbrž jejich příslušné orgány, popř. dlužník, přičemž nepřehlédl, že důvody vedoucí ke změně v osobě insolvenčního správce mohou být různé, nicméně je lze zařadit do dvou základních skupin, tomu pak odpovídá i výrok příslušného soudního rozhodnutí (§ 31, 32 IZ - str. 98, 116).

Zajímavá je úvaha autora o dispozičním oprávnění insolvenčního správce s majetkem podstaty (str. 133), lze ji však beze zbytku akceptovat toliko spíše v teoretické rovině. Pokud totiž autor zvažuje období od prohlášení konkursu do povolení reorganizace či oddlužení, je možné právem namítnout, že taková situace sice hypoteticky nastat může, nicméně v praxi budou spíše převažovat případy opačné, tedy přeměna reorganizace (oddlužení) v konkurs.

Samostatnou pasáž, jdoucí ovšem již zjevně nad rámec práce, by si žádal rozbor, jak řešit kolize stanovisek (pro insolvenčního správce závazných) insolvenčního orgánu a insolvenčního soudu, popř. kolize v pokynech jednotlivých zajištěných věřitelů, jejichž preferenční postavení autor samozřejmě nepřehlédl (str. 154, 172). Mgr. Rechberger se této problematice dotknul ve své úvaze o omezeních insolvenčního správce při zpeněžování majetku podstaty (str. 142) a při porovnání účinků § 204 a 265, resp. vztahu mezi těmito dvěma ustanoveními (str. 261), nelze však po něm spravedlivě požadovat, aby ve své práci pamatoval na všechny výkladové problémy spojené s aplikací insolvenčního zákona, a ke každému z nich zaujímal kvalifikovaný postoj. Nicméně přece jenom, pokud se autor v konkrétním případě již pustil do polemiky se zákonodárcem (str. 218) a neshledal příležitou ani původní úpravu, dle které si mohli konkursní věřitelé vzájemně popírat pohledávky, ani úpravu stávající, která je naopak této možnost zbavuje zcela, bylo namísto blíže vysvětlit, co pokládá za „rozumné zacházení s právem na popření na straně věřitelů“, jehož se takto dovolává.

Formálně vzato je sice zákonu odpovídající autorův postřeh, že jednotliví věřitelé se mohou vyjadřovat k činnosti insolvenčního správce zásadně toliko prostřednictvím věřitelského výboru (str. 159), leč z toho plynoucí postulát o jejich nemožnosti obrátit se na soud je přílišným mechanickým zjednodušením této problematiky. Danou úpravou je míněno spíše to, že insolvenční soud nemá být zatěžován tím, aby na každý podnět toho kterého věřitele byl nucen reagovat samostatným rozhodnutím, nicméně se nevylučuje (ba právě

naopak), aby příslušnou informaci, které se mu takto dostane, sám zpracoval, posoudil ji a naložil s ní dle svého uvážení.

Recenzent pokládá za velmi cenné to, že Mgr. Rechberger se blíže vyslovil k sankčním ustanovením dle § 178 a násl. IZ (str. 81, 264), především k těm nedostatkům, jež pokládá za zásadní, lhostejno zda jde o pochybnost o smyslu dané koncepce či o objektivní nemožnost jednoznačného výkladu. Autor bedlivě četl příslušná ustanovení insolvenčního zákona a následně provedl v dílčím rozsahu jejich zhodnocení ve vzájemné souvislosti, přičemž s přihlédnutím k literatuře zmínil možnost případného ústavního přezkumu. Pro autorovy výhrady je možné mít pochopení, konečné slovo lze možno v této souvislosti očekávat od Ústavního soudu, jenž soulad zvolené úpravy s Ústavou a Listinou základních práv a svod posuzuje v řízení vedeném pod sp. zn. Pl. US 36/09.

Jen jako drobný lapsus nemající podstatnějšího vlivu na význam díla lze pokládat dílčí výpadek v textu na straně 250.

V Praze dne 30. dubna 2010

JUDr. František Kučera

